

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 4. januar 2012
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Esben Haugland
Sagsnr.: 2011-0030-0484
Dok.: 293368

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 267 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 6. december 2011. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Pernille Skipper (EL).

Morten Bødskov

/

Carsten Kristian Vollmer

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 267 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”I Sverige har man angiveligt en ordning kaldet "vidnetanter", som betyder, at man hos domstolene har ansatte, der tager sig af vidnerne, når de ankommer til retten, sørger for at de f.eks. får en kop kaffe, får forklaret, hvad der skal foregå, sørger for at de sidder i et andet lokale end tiltalte og dennes venner osv. Ministeren bedes redegøre for indholdet af og erfaringerne med denne ordning fra Sverige.”

Svar:

1. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen indhentet vedlagte udtalelse fra det svenske justitsministerium om den svenske vidnestøtteordning.

Som det fremgår af udtalelsen, retter den svenske ordning sig mod både ofre for og vidner til forbrydelser. Ordningen er baseret på frivillige rådgivere ved by- og landsretterne. Rådgiverne gennemgår en uddannelse, der varetages af de forskellige frivillige organisationer på området.

Som det videre fremgår af udtalelsen, har ”Brottsoffermyndigheten” det overordnede ansvar for rekruttering, uddannelse og kvalitetssikring af ordningen i samarbejde med de relevante organisationer på området. ”Domstolsverket” har ansvaret for, at de praktiske forudsætninger for ordningen er til stede.

2. I tilknytning til den svenske ordning kan følgende oplyses om de hjemlige tiltag på området:

a. I 1998 blev der – med inspiration fra Sverige – etableret en **offerråd-givningsordning** i Danmark.

Formålet med offerrådgivningerne er at give personlig støtte til ofre for forbrydelser. Ofrene skal endvidere kunne få vejledning om mulighederne for psykologhjælp, advokatbistand og eventuelt vejledning om mulighederne for at søge erstatning. Herudover kan offerrådgivningen i visse tilfælde ledsage forurettede eller vidnet til retten og være til stede i forbindelse med sagens behandling i retten.

Offerrådgivningerne har desuden siden 2006 også kunnet yde støtte og vejledning til vidner til forbrydelser.

Ud over offerrådgivningen findes en række mere specifikke ordninger, som har til formål at støtte forurettede og andre vidner i forbindelse med straffesager. Ordningerne er kort beskrevet nedenfor.

I sager om grovere overtrædelser af straffeloven, hvor vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, og i sager om sædelighedsforbrydelser skal der i forbindelse med den første afhøring af forurettede eller snarest herefter udpeges en *kontaktperson* for *forurettede* hos politi eller anklagemyndighed, hvis forurettede forventes at skulle afgive forklaring som vidne i retten. I andre sager kan der udpeges en kontaktperson for forurettede, hvis forurettede efter sagens karakter skønnes at kunne få behov for rådgivning, der går ud over den generelle rådgivning i forbindelse med anmeldelsen.

Der kan endvidere udpeges en *kontaktperson* for personer, der forventes at skulle *vidne* i retten, når vidnet efter sagens karakter og alvor skønnes at kunne få behov for støtte og vejledning fra politi eller anklagemyndighed. Hvis der ikke udpeges en kontaktperson, bør politiet i forbindelse med afhøringen af vidnet så vidt muligt give en mundtlig orientering om, hvad der videre forventes at ske i sagen.

Kontaktpersonens opgave er at hjælpe og støtte, når forurettede eller vidnet henvender sig til politiet/anklagemyndigheden. Kontaktpersonen skal herudover vejlede og informere om forurettedes/vidnets retsstilling og om sagens gang og forventede forløb samt om beskyttelsesreglerne i forbindelse med fremmøde i retten.

Efter retsplejelovens § 193 skal politi eller anklagemyndighed underrette retten, hvis der efter en konkret vurdering er behov for *særlig hensyntagen til et vidne* i en straffesag.

Det kan især være relevant i sager om seksualforbrydelser, vold, røveri, afpresning og lignende alvorlige og belastende sager, hvor et vidne (særligt forurettede) efter en konkret vurdering må anses for særligt udsat som følge af sin alder, fysiske eller psykiske helbredsforhold, følgerne af den strafbare handling eller risikoen for pression. En sådan forhåndsunderretning kan efter forarbejderne f.eks. betyde, at en medarbejder ved retten på forhånd er klar til at modtage og vejlede vidnet om placering i et særligt venterum eller eventuelt et andet lokale, indtil vidnet skal afgive forklaring. Der kan også være tale om at sikre, at vidnet ikke unødvendigt konfronteres med tiltalte eller bestemte vidner, eller om koordinering af en nødvendig politibeskyttelse.

Herudover giver retsplejeloven retten mulighed for at træffe afgørelse om *dørlukning, referatforbud eller navneforbud*, jf. nærmere retsplejelovens §§ 29-31. Retten kan endvidere beslutte, at *tiltalte skal forlade retslokalet*, mens et vidne eller en medtiltalt afgiver forklaring, jf. retsplejelovens

§ 856, stk. 1. Særligt i relation til forurettede kan det nævnes, at forurettede har mulighed for at få beskikket en *bistandsadvokat*, jf. retsplejelovens § 741 a.

b. Rigsadvokaten har oplyst, at **anklagemyndigheden** generelt har stor fokus på og er meget opmærksom på behandlingen af forurettede og vidner. Rigsadvokaten har i tilknytning hertil oplyst følgende om nye initiativer vedrørende forurettede og vidner i straffesager:

”Kommunikation, herunder anklagemyndighedens kommunikation med forurettede og vidner, er et af fokusområderne i *Mål og Strategi for anklagemyndigheden 2010-2015*.

Rigsadvokaten har på denne baggrund moderniseret anklagemyndighedens brevs-kabeloner rettet mod vidner og forurettede, ligesom Rigsadvokaten har udarbejdet en række pjecer med råd og vejledning til forurettede og vidner, der forventes udsendt inden for kort tid. Herudover har Rigsadvokaten i samarbejde med et konsulentfirma udarbejdet en skrivevejledning »Bedre breve«, som indeholder en nærmere gennemgang af principperne for, hvordan anklagemyndighedens breve til borgere skal udformes. Der har endvidere været afholdt kurser i skriftlig formidling ved alle embeder.

Herudover er Rigsadvokaten i færd med at udarbejde et særligt modul til anklagemyndighedens nye hjemmeside. Modulet skal indeholde vejledning og information om straffeprocessen til forurettede og vidner. Rigsadvokaten forventer, at modulet vil blive tilgængeligt i løbet af 2012.

Endelig undervises anklagere på anklagemyndighedens nye grunduddannelse i håndtering af forurettede og vidner, herunder i vidneafhøring og vidnepsykologi.”

c. Domstolsstyrelsen har oplyst følgende for så vidt angår **domstolenes indsats** over for vidner i straffesager:

”I de langt over 100.000 straffesager, som årligt behandles ved domstolene, er det erfaringsmæssigt ganske få sager, hvor et vidne har været bragt i fare eller er blevet truet som følge af sin rolle i sagen, eller hvor der har været en egentlig risiko for vidnet.

Imidlertid er det helt forståeligt, at en borger, som bliver indkaldt som vidne i en straffesag, herunder især i en straffesag, som omhandler personfarlig kriminalitet, kan føle utryghed i forbindelse med at skulle møde i retten og afgive vidneforklaring. Efter Domstolsstyrelsens opfattelse er der derfor en stor kommunikationsopgave med hensyn til vidner, herunder med

henblik på at sikre, at vidnet på forhånd får fyldestgørende vejledning og information.

På Danmarks Domstoles hjemmeside findes *informationsmateriale*, som retter sig specifikt mod vidner. Det er desuden Domstolsstyrelsens opfattelse, at personalet ved retterne generelt er meget opmærksomme på vidnernes situation, og at personalet står til rådighed, hvis et vidne har spørgsmål i forhold til det at skulle møde som vidne i retten. Det gælder såvel vidner, som retter telefonisk henvendelse til retten forud for et retsmøde, som vidner, der henvender sig til personalet, når de kommer til retten.

Sikkerheden i retsbygninger har i en årrække været et særligt fokusområde for Danmarks Domstole. Domstolsreformen i 2007 har givet mulighed for gennemførelse af en række tiltag i forbindelse med opførelsen af nye retsbygninger og ombygning af eksisterende bygninger, som har øget sikkerheden for offentligheden, herunder for parter og vidner, der møder i forbindelse med hovedforhandlinger.

Disse tiltag omfatter bl.a. etablering af en sluse til brug for politi og kriminalforsorg, når disse ankommer til retten med arrestanter, og separate indgange for arrestanter til de større retssale. I de nye og ombyggede retsbygninger vil vidner således ikke skulle benytte samme indgang til retsbygningen eller samme indgang til retssalen som en tiltalt, som ledsages af politiet eller kriminalforsorgens personale.

Endvidere er der i alle nye eller ombyggede retsbygninger indrettet et venterum, som er forbeholdt vidner, som er utrygge ved at skulle opholde sig på arealer i retsbygningen, som benyttes af tiltalte og andre vidner. Der er tale om lukkede venterum uden direkte indkig, hvor retten kan tilbyde vidner at opholde sig, indtil de skal deltage i retshandlingen. Disse venterum er som regel placeret i umiddelbar nærhed af rettens informationskranke eller rettens vagtpersonale.

I selve retssalen er vidnebordet forsynet med front og gavle, således at vidner ikke føler sig udstillet. Standardstørrelserne på retssale i nyindrettede retsbygninger er desuden fastlagt bl.a. således, at vidner ikke sidder for tæt på den tiltalte under afgivelse af vidneforklaringen.

Herudover kan det nævnes, at der i alle nye eller ombyggede retsbygninger er indrettet såkaldte ”lytterum”, hvor en tiltalt – i de særlige tilfælde, hvor retten træffer bestemmelse herom – kan placeres og overhøre en vidneforklaring, således at vidnet kan undgå at skulle møde den tiltalte direkte under retsmødet.

I forhold til den bygningsmæssige sikkerhed skal det endelig nævnes, at mange retter investerer i forskelligt sikkerhedsud-

styr, herunder f.eks. overvågningskameraer og metaldetektorer, med henblik på at højne den generelle sikkerhed samt følelsen af tryghed hos rettens personale og rettens brugere.

De seneste år har Domstolsstyrelsen i forskellige sammenhænge sat fokus på *retsledelse* med henblik på at højne kvaliteten og sikre, at retsmøderne afvikles professionelt. Retsledelse indgår således i efteruddannelsen af både dommere og dommerfuldmægtige, ligesom retsledelse indgår i det kvalitetsarbejde, som udspringer af Domstolsstyrelsens kvalitetsprogram fra 2009.

Retsledelse indgår som en integreret del af det 3-årige grunduddannelsesforløb, som alle dommerfuldmægtige skal gennemføre. Som led i undervisningen i retsledelse belyses vidner i retssager fra forskellige vinkler, og der undervises i dommerens fremtræden generelt, herunder med hensyn til sprog, adfærd mv., ligesom der undervises i retsledelse i forhold til advokater. Grunduddannelsen afsluttes med en mundtlig prøve, hvor behandlingen og håndteringen af vidner ofte er et emne, der prøves i. Den praktiske del af grunduddannelsen foregår ved retterne, hvor dommerfuldmægtigene i hverdagen bliver fulgt af erfarne dommere, som vejleder og tilretteviser også i forbindelse med retsledelse. Dommerfuldmægtigene bliver under grunduddannelsen løbende evalueret skriftligt, også for så vidt angår retsledelse.

Der afholdes årligt seminarer for nyudnævnte dommere og retsassessorer, hvor der ligeledes undervises i retsledelse efter samme model som på grunduddannelsen, blot tilpasset erfaringen.

I den løbende *efteruddannelse*, som tilbydes dommerne og andre domstolsjurister, er der løbende kurser, som har fokus på emner som procesledelse samt vidne- og afhøringspsykologi. Således har Domstolsstyrelsen i 2011 udbudt to kurser i vidne- og afhøringspsykologi, hvor deltagerne gives en indføring i centrale vidnepsykologiske forskningsresultater samt en gennemgang af anbefalede afhøringsteknikker, ligesom der lægges op til diskussion af begreber som pålidelighed og troværdighed.

I 2011 har der endvidere – i samarbejde med Danske Advokater og Rigsadvokaten – været udbudt to kurser om vold i nære relationer, hvor fokus har været rettet mod det vidnepsykologiske aspekt og de særlige hensyn, der er at tage til forurettede i denne type voldssager. I disse kurser har deltaget både domstolsjurister, forsvarsadvokater og anklagere.

Endelig har der i 2011 – i samarbejde med Danske Advokater – været gennemført kurser om vidnebeviset, hvor der bl.a. har været fokus på og undervisning i formulering af spørgsmål til

og håndtering af forskellige typer af vidner og endvidere fokus på reaktioner fra retten i forhold til disse. I disse kurser har deltaget både domstolsjurister og advokater.

Danmarks Domstole har i de seneste år som nævnt sat fokus på *kvalitet*. Som et led i et større kvalitetsprogram har der været nedsat nogle arbejdsgrupper, som har arbejdet målrettet med at give retterne inspiration og konkrete idéer til at arbejde med at højne kvaliteten af retternes ydelser i bred forstand. En af disse arbejdsgrupper har beskæftiget sig med bl.a. retsledelse, og har i august 2011 udgivet et *inspirationskatalog* vedrørende bl.a. faglig kvalitet i retsledelsen.

I inspirationskataloget har arbejdsgruppen redegjort for sine overvejelser omkring god retsledelse, hvilke overvejelser har mødt bred tilslutning i forbindelse med drøftelser og høringer blandt dommerne. I det følgende gengives nogle af de elementer i god retsledelse, som arbejdsgruppen har fremhævet, idet bemærkes at de øvrige elementer primært angår afviklingen af retsmøder mv.:

- ”1. Dommeren eller retsformanden udviser respekt for de professionelle aktører og giver dem plads til at udfylde deres roller. Dommeren eller retsformanden bør samtidig sikre sig, at de ikke-professionelle aktører ikke oplever, at de er ”usynlige” for retten. (...)
2. I forbindelse med afhøringer af parter og vidner bør dommeren eller retsformanden sikre, at afhøringerne foregår på en sådan måde, at de ikke er unødigt belastende for de pågældende. (...)
3. Dommeren eller retsformanden bør tale højt og tydeligt i en venlig og imødekommende tone og bør udtrykke sig klart i sin retsledelse. (...)
4. Dommeren eller retsformanden bør være passende aktiv i forbindelse med de konkrete sagers afvikling, dels for at sørge for at forhandlingerne koncentrerer sig, dels for at aktørerne oplever, at de har rettens fulde opmærksomhed. (...)
5. Dommeren eller retsformanden bør udvise en vis tålmodighed over for de mødende. Sætter parter eller andre sig ud over de acceptable rammer bør dommeren eller retsformanden korrigerer en sådan adfærd. (...)

Arbejdsgruppen har i forlængelse heraf anbefalet bl.a., at der ved alle retter afsættes tid til, at dommerne kan overvære hinandens retsmøder, give feedback og lære af hinandens retsledelse, og at der sker en evaluering af denne indsats. Arbejdsgruppen har givet konkrete forslag til, hvordan anbefalingerne kan gribes an ved retterne.

Allerede inden inspirationskataloget blev til, var der ved ni byretter og ved begge landsretter iværksat projekter omhandlende kvalitet i retsledelsen. Da inspirationskataloget er forholdsvis

nyt, er der endnu ikke fra Domstolsstyrelsens side iværksat systematisk opfølgning på de initiativer, der er gennemført eller er i gang ved retterne, men på baggrund af de tilbagemeldinger, som styrelsen har modtaget, kan det konkluderes, at interessen for at arbejde med arbejdsgruppens anbefalinger ved de enkelte retter er stor, og styrelsen vil også i årene fremover i videst muligt omfang understøtte retternes arbejde med den faglige kvalitet – herunder kvalitet i retsledelsen.

Som en del af kvalitetsprogrammet har der endvidere været afholdt et projekt om *kollegacoaching* og feedback for dommere med deltagelse af fire retter. Projektets formål har været bl.a. at styrke den kollegiale feedback og coaching med henblik på at skabe højere faglig kvalitet i arbejdet. Projektet er fulgt op af et efterspurgt kursusforløb tilrettelagt af Domstolsstyrelsen.

Afslutningsvis kan det oplyses, at Domstolsstyrelsen i begyndelsen af 2012 iværksætter projektet »Danmarks Domstole – værdier og mål«. Projektet vil naturligt komme til at berøre flere af de problemstillinger, som er rejst i den omhandlede kronik. Kronikken vil indgå direkte i projektets materialesamling.

Henset til det meget store antal sager, som årligt behandles ved domstolene, kan det næppe undgås, at enkelte personer kan have en mindre behagelig oplevelse af det at møde i retten som vidne. Det er imidlertid styrelsens klare opfattelse, at der gøres rigtig meget for at undgå, at det sker.”

3. Jeg vil i tilknytning til ovenstående gerne understrege, at det for regeringen er vigtigt, at der til stadighed er opmærksomhed omkring at sikre ordentlige forhold for vidner i straffesager. Derfor vil vi også som en væsentlig del af vores retspolitik have fokus på at sikre trygheden for vidner. Jeg har i den forbindelse med tilfredshed noteret mig, at der allerede i dag hos såvel politi og anklagemyndighed som domstolene er stor fokus på vidnebeskyttelse, og at der løbende tages initiativer til at styrke opmærksomheden på området.